

מבוא למטאפיסיקה

אוניברסיטת בן-גוריון, תשפ"ב, סמסטר א' (סתיו)
יום <>, <>, <>

ד"ר אורי בק, becko@bgu.ac.il

שעות קבלה: יום <>, <>, בניין 74 (דילר), המחלקה לפילוסופיה, חדר 330

1 תאור הקורס

מטאפיסיקה היא ענף ששואל "מהם סדרי העולם?" מבחינה זו, היא המשך של המדעים. וכמו המדעים, המטאפיסיקה מתקדמת לקראת הבנת סדרי העולם באמצעות ניתוח של בעיות ומציאת פתרונות עבורן. אבל מטאפיסיקה היא גם ענף ששונה מהמדעים באופן חד. ראשית, המטאפיסיקה היא כללית יותר מהמדעים. בשעה שהביולוגיה עוסקת רק בישים חיים, והפיסיקה רק בישים פיסיים, המטאפיסיקה עוסקת בכל הישם האפשריים. שנית, עובדות אמפיריות תורמות למחקר המטאפיסי פחות משהן תורמות למחקר המדעי. בשעה שהביולוגיה והפיסיקה (וכו') מתקדמות דרך העמדת תיאוריות למבחן התצפית, תיאוריות מטאפיסיות עומדות למבחן אמפירי באופן עקיף בלבד, אם בכלל. יתרה מכך, הרבה פחות ברור איך עלינו להיעזר במבחנים הרגילים לבחירה בין תיאוריות (למשל, מבחן הפשטות) כשעוסקים בתיאוריות מטאפיסיות מאשר כשעוסקים בתיאוריות מדעיות. אף על פי כן, המטאפיסיקה דומה למדעים בכך שהיא עוסקת בהבנת סדרי העולם. והמטאפיסיקה מכוונת את עניינה לסדרי העולם הכלליים ביותר. בשיעור זה נזכה לטעימה ראשונה מהמחקר המטאפיסי, נפגוש כמה מהשאלות המסורתיות של הענף, ונרכוש מיומנות במציאת פתרונות עבורן. בפרט, נעסוק בשאלות הבאות:

- למה בכלל קיים משהו?
- יש אלוהים? ואם כן – כיצד יש רוע בעולם?
- איך לעצמים שונים יכול להיות משהו במשותף?
- מה מבחין בין עצם אחד לאחר?
- מהו לגרום לתוצאה?
- אני גורם לפעולותיי החופשיות?

2 מטרת למידה

בתום קורס זה, את/ה תוכל/י

- לקרוא טקסטים סבוכים בזהירות, לחלץ את רעיונותיהם המרכזיים, ולהציג אותם באופן ממצה וקצר.
- להסביר משגים, בעיות ועמדות במטאפיסיקה. תוכל/י לעשות זאת בעל פה ובכתב.
- לבקר טיעונים בעל פה לאור טעמים.

3 מבנה הקורס

בכל שבוע-שלושה שבועות נלמד נושא חדש. כהכנה לקראת כל נושא/שיעור, עליכם לקרוא את טקסט החובה המתאים [מסומן להלן בכתב מודגש (bold)]. שאר הטקסטים הם קריאת רשות. סדר הנושאים והשבועות הוא כדלקמן:

3.1 למה בכלל קיים משהו?

- Parfit, D. (1998). The Puzzle of Reality: Why Does the Universe Exist? In. van Inwagen, P. and Zimmerman, D. (eds.), *Metaphysics: The Big Questions*. Oxford: Blackwell, 418-427.
- Swinburne, R. (1998). Response to Derek Parfit. *Metaphysics*: In. van Inwagen, P. and Zimmerman, D. (eds.), *Metaphysics: The Big Questions*. Oxford: Blackwell, 427-429.

3.2 יש אלוהים? ואם כן – כיצד יש רוע בעולם?

- Aquinas, T. *Summa Theologiae*. Part 1, Question 2, Article 3. Available at <http://www.newadvent.org/summa/1002.htm#article3>
- Priest, G. (2018). Characterisation, Existence and Necessity. In Oppy, G. (ed.), *Ontological Arguments*. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 250-269.

- Plantinga, A. (1971). "The Free Will Defense". In Mitchell, B. (ed.), *The Philosophy of Religion*. Oxford: Oxford University Press, pp. 105-20.

3.3 איך לעצמים שונים יכול להיות משהו במשותף?

- Marmodoro, A. and Mayr, E. (2019). Properties and Relations. In their *Metaphysics: An introduction to Contemporary Debates and Their History*. Oxford: Oxford University Press, pp. 47-89.
- Anne, B. (2002). Universals and Predication. In Gale, R. M. (ed.), *The Blackwell Guide to Metaphysics*. Oxford: Blackwell, pp.131-150.

3.4 מה מבחין בין עצם אחד לאחר?

- van Inwagen, P. (2011). Relational vs. constituent ontologies. *Philosophical Perspectives*, 25, pp. 389-405.
- Van Cleve, J. (1985). Three versions of the bundle theory. *Philosophical Studies*, 47(1), pp. 95-107.
- Sider, T. (2006). Bare particulars. *Philosophical perspectives*, 20, pp. 387-397.

3.5 מהו לגרום לתוצאה?

- Hume, D. Section VII, part 2. In his *Enquiry Concerning Human Understanding*. From the Stephen Buckle edition, 2007, Cambridge: Cambridge University Press, pp. 68-72.
או בתרגום העברי: יום, ד'. פרק ז', חלק שני. בחיבורו מחקר בדבר בינת האדם. בתרגום גיא אלגת ובעריכת יצחק נבו, 2008, תל אביב, רסלינג, עמ' 97-102.
- Lewis, D. (1974). Causation. *The journal of philosophy*, 70(17), pp. 556-567.
- Anscombe, G. E. M. (1981). Causality and determination. In her *The Collected Philosophical Papers of G. E. M. Anscombe*, vol. 2. Oxford: Blackwell, pp. 133-147.

3.6 אני גורם לפעולותי החפשיות?

- O'connor, T. (1996). Why agent causation? *Philosophical Topics*, 24(2), pp. 143-158.
- Ekstrom, L. W. (2019). Toward a plausible event-causal indeterminist account of free will. *Synthese*, 196(1), pp. 127-144.
- Ginet, C. (2016). Reasons explanation: Further defense of a non-causal account. *The Journal of Ethics*, 20, pp. 219-228.

שימו לב: כל חומרי הקריאה נמצאים באתר.

4 מתודולוגיות הוראה ולמידה

למרות שארצה בפני הכיתה, חלקים נכרים מהשיעור יוקדשו לדיון. אני מצפה מכולם להשתתף. אני גם מצפה מכולם לקרוא את ספרות החובה הנדרשת לפני השיעור. הציון יתבסס על השתתפות פעילה, על שלוש עבודות זוגיות קצרות ועל בחינת בית. הנחיות לקריאת וכתבת פילוסופיה, ובחינת בית לדוגמה יופיעו באתר הקורס במועד מתאים.

5 הערכה

משקל מרכיבי הציון הסופי הוא:

5.1 3 עבודות זוגיות קצרות (הגשות בשבועות 4, 8 ו-12; 27% x 2 העבודות הטובות ביותר = 54% מהציון הסופי)

עבודה קצרה היא חיבור שכתבו שני אנשים באורך של עד 2 עמודים שמשיב לאחת מהשאלות הבאות:

- יש אלוהים?
- אם יש אלוהים, כיצד יש רוע בעולם?
- איך לעצמים שונים יכול להיות משהו במשותף?
- מה מבחין בין עצם אחד לאחר?
- מהו לגרום לתוצאה?
- אני גורם לפעולותיי החופשיות?

תשובה מלאה לאחת משאלות אלה **חייבת** לעשות את כל הדברים הבאים :

1. להציג בפירוט טיעון מאחד המאמרים המופיעים בסילבוס והעוסקים בשאלה.
2. להסביר את המשגים המרכזיים שבטיעון שבחרתם.
3. להסביר את נימוקי הטוען לטובת קבלת הנחות הטיעון.
4. להציג ביקורת לגיטימית על הטיעון. ביקורת לגיטימית חייבת (א) להעמיד טעמים נגד אחת מהנחות הטיעון, או (ב) להראות שהנחות הטיעון לא מחייבות את מסקנת הטיעון.
5. להשיב לביקורת הלגיטימית שהצגתם. ביכולתכם לעשות כך או דרך הפרכת הביקורת, או דרך שיפור עמדת הטוען כך שאינה פגיעה לביקורת המקורית.

למרות שהדבר לא נדרש ולא מצופה מכם, אתם כן רשאים להיעזר בכתיבה בכל מקור ביבליוגרפי שתמצאו. בנוסף, אתם רשאים להיעזר בסיכומי השיעור שנמצאים באתר, ובנאמר בדיונים בפלטפורמת Ment.io. אולם, אתם חייבים לצטט כל מקור שלכם גם בגוף הטקסט וגם ברשימה הביבליוגרפית (הסברים בעניין זה בהמשך). מקום טבעי לחפש בו עזרה הוא אנציקלופדיית הפילוסופיה של סטנפורד (<https://plato.stanford.edu>).

הסבר מפורט על איך כותבים עבודה בפילוסופיה, איך משפרים עבודה בפילוסופיה, ומה עושים אם נתקעים נמצא בדף ההנחיות לקריאה ולכתיבה שקיבלתם בשיעור הראשון של הקורס. הדף נמצא באתר הקורס במודל. אני ממליץ בחום שתשמעו להנחיות שבדף. בפרט, אני ממליץ בחום שתשמעו להנחיה להתחיל לכתוב כמה שיותר מהר – היום, למשל.

הנחיות הגשה :

- אורך העבודה שני עמודים.
- בעבודה יש להקפיד על רישום ביבליוגרפי מלא (גם בגוף וגם בסוף העבודה). להנחיות, ראו <https://in.bgu.ac.il/aranne/Pages/citation.aspx>, שם תמצאו פרטים על מגוון סגנונות רישום ביבליוגרפיים. לא אכפת לי באיזה סגנון תשתמשו, כל עוד תהיו עקביים.
- העבודות צריכות להיות כתובות בעברית. מי שמעדיף להגיש באנגלית רשאי לעשות זאת רק אם קיבל אישור לפחות שבועיים לפני מועד הגשת העבודה הרלוונטית. מבקשי אישור כתיבה באנגלית צריכים להגיש, יחד עם בקשתם המנומקת, לפחות עמוד אחד שכתבו באנגלית בנושא אקדמי כלשהו.
- על העבודות להיות מוקלדות (לא בכתב יד).
- על הכותבים לזהות את עצמם בעזרת מספרי תעודת זהות, שיופיעו בראש הדף הראשון. אין לכלול כל פרטים מזהים אחרים, ובפרט אין לרשום שמות פרטיים או שמות משפחה על העבודות.
- הגשת העבודות היא דרך אתר הקורס במודל (Moodle).

מדיניות ציונים :

עבודותיכם יקבלו ציון על פי הקריטריונים הבאים :

1. 45 נק' : בהירות הצגת הטיעון. כדי להציג טיעון באופן בהיר, על החיבורים שלכם לכלול
  - תיאור מדויק של מסקנת הטיעון. התיאור צריך להיות קל להבנה, קל לאיתור, ולהופיע בהקדמה שלכם לחיבור.
  - תיאור מדויק של הנחות ומסקנת הטיעון בגוף העבודה.
  - הסבר מדויק של ההיסק או ההיסקים שמחברים את הנחות הטיעון עם מסקנת הטיעון בגוף העבודה. על ההסבר להיות קל להבנה, כך שלכל קורא סביר יהיה ברור מה נובע ממה ואיך.
  - הסבר מדויק של משגי המפתח המופיעים בטיעון, ואף של משגים נוספים שדרושים לצורך הבנת העבודה. הסבר המשגים נעשה במקום המתאים, כך שרצף הקריאה לא נקטע, ולקורא קל להבין את התפתחות הרעיונות.
2. 40 נק' : איכות הטיעונים שלכם. עליכם להפגין את הבנתכם את הטיעון שהצגתם, לבקר אותו באופן מאיר עיניים, ולהשיב לביקורת של עצמכם באופן מאיר עיניים גם כן. על מנת לעשות כל זאת, על החיבורים שלכם לכלול
  - טעמים משכנעים לטובת קבלת הנחות הטיעון שאתם מציגים. הצגת הטעמים נעשית במקום המתאים, כך שרצף הקריאה לא נקטע, ולקורא קל להבין את התפתחות הרעיונות.
  - הסבר בהיר ומדויק של האופן שבו הטעמים שהוצעו אכן תומכים בהנחות השונות, וברור אלו טעמים תומכים באילו הנחות.
  - הסבר בהיר ומדויק של ביקורת על הטיעון. ברור איזה הנחה או אילו הנחות מותקפת על ידי הביקורת, וכיצד היא מותקפת על ידי הביקורת. הצגת הביקורת נעשית במקום המתאים, כך שרצף הקריאה לא נקטע, ולקורא קל להבין את התפתחות הרעיונות.
  - הסבר בהיר ומדויק של תשובתכם לביקורת שהצגתם על הטיעון. ברור איזה הנחה או אילו הנחות מהביקורת מותקפת על ידי התשובה לביקורת, וכיצד היא מותקפת על ידי התשובה לביקורת. הצגת התשובה לביקורת נעשית במקום המתאים, כך שרצף הקריאה לא נקטע, ולקורא קל להבין את התפתחות הרעיונות.
3. 15 נק' : ארגון. עליכם לכתוב חיבור בעל מבנה מסודר וברור. כדי לעשות כן על החיבור לכלול:
  - מפת דרכים. לחיבור יש הקדמה, אשר מתארת את מה ככוונת החיבור לומר ומה הסדר שבו החיבור יאמר זאת. מבנה החיבור אכן תואם למתואר בהקדמה זו.
  - תמרוורים. לאורך החיבור מוסבר לקורא בדיוק באיזה שלב הוא נמצא במבנה החיבור הכללי (כלומר, במפת הדרכים).

- מבנה. ההקדמה לחיבור לא כוללת שום דבר מיותר, מבנה החיבור פשוט וקל להבנה, החלוקה לפסקאות משרתת את הסדר בו הרעיונות מוצגים (כלומר: כל פסקה מכילה רעיון מרכזי אחד, לא יותר מרעיון מרכזי אחד. הרעיון הזה מוסבר במשפט נושא. שאר הפסקה מסביר, מרחיב, או מדגים את האמור במשפט הנושא), והרעיונות מוצגים בסדר טבעי וקל לקריאה.
- קריאות. שפה טכנית מוסברת באופן ברור ומדויק, ושאר הכתיבה נעשית בשפה בסיסית ופשוטה ככל האפשר. החיבור לא דן בנושאים מיותרים, לא משתמש במונחים לא נחוצים, ומתמקד רק במה שנדרש.

5.2 בחינת בית (36% מהציון הסופי)

בסוף הסמסטר תועלה בחינת בית לאתר הקורס. לאחר שניגשתם אליה, יעמדו לרשותכם 48 שעות להעלות את פתרוכם לאתר הקורס. הבחינה תורכב מ-6 שאלות. עליכם להשיב על שלוש שאלות. משקל כל שאלה יהיה 12 אחוזים מהציון הסופי.

5.3 השתתפות (10% מהציון הסופי)

הדרך הטובה ביותר להבין את החומר וללמוד לחשוב בבהירות היא לשוחח על נושאי השיעור בקול רם, להקשיב למה שאחרים אומרים, ולהשיב להם באופן ענייני. לכן, חלק ניכר מהציון נקבע על פי כמות ואיכות השתתפותכם. לא מספיק שתגיעו ותיערו הערה. עליכם לגלות שנתתם מחשבה לנושא ולדברי חבריכם.

6 בריאות

אם אינך שבע רצון מהצלחתך בקורס, או אם את/ה מודאג/ת שהשתתפותך בקורס מושפעת ממצב גופני או נפשי שאינו מיטבי, פנה/י אלי בהקדם האפשרי. את/ה רשאי/ת גם לבקש מגורם שלישי שמבין את מצבך לפנות אלי בעבורך. דע/י שאת/ה רשאי/ת בנוסף לפנות ליחידה לשירות פסיכולוגי ולהכוון מקצועי ולימודי, in.bgu.ac.il/Dekanat/Pages/about-pserv.aspx.

אם את/ה שייך לקבוצת אוכלוסיה מיוחדת, סובלת/ת מנכות או לקות למידה, או מתמודד עם השלכות שירות מילואים תובעני, ביכולתך לפנות למדור לקידום סטודנטים, <https://in.bgu.ac.il/Dekanat/Pages/promotion.aspx>, ו/או למרכז התמיכה לסובלים מנכויות או לקויי למידה, in.bgu.ac.il/Dekanat/Pages/support_center.aspx.

7 יושר אקדמי

האוניברסיטה ואני מעריכים הוגנות, יושר וכבוד. מעשי פלגיאט פוגעים בערכים אלה ומהווים עבירת מרמה חמורה.

העונש על מעשי פלגיאט מובהר במדריך האוניברסיטה לציטוט ושימוש בידע קודם: "האקדמיה רואה בפלגיאט מעשה של אי יושר אקדמי חמור שאינו מתאים לציפיות לגבי אדם הנושא תואר אקדמי. לפיכך, הפלגיאט נחשב באקדמיה לעבירה חמורה מאין כמוה שזוכה לענישה חמורה בהתאם. לפי התקנון של אוניברסיטת בן גוריון, נקבעו לסטודנטים שיעורשו בעבירה זו עונשים כבדים. דוגמאות לעונשים שהוטלו בעבר: ביטול תואר או תעודה, הרחקה מהאוניברסיטה לתקופה ארוכה, הרחקה לצמיתות."

המדריך המלא, שמסביר מהו פלגיאט וכיצד להימנע ממנו, נמצא בכתובת in.bgu.ac.il/acadsec/DocLib2/plagiarism_heb.pdf.

לידיעתכם: העבודות ובחינת הבית יוגשו לאתר הקורס, שם יעברו בדיקת מקוריות ומניעת העתקות באמצעות תוכנה ייעודית שתשווה בין הטקסטים השונים, בינם לבין טקסטים שהוגשו בשנים עברו, ובינם לבין טקסטים המופיעים ברשת. הזהרו!

8 משוב

אני מעודד אותך לתת לי משוב. משוב יכול לשפר את חווית הלמידה שלך ושל חבריך, ולשפר את מיומנויות ההוראה שלי. אם את/ה מעדיף שלא לתת לי משוב באופן אישי, ביכולתך לתת לי משוב אנונימי דרך אתר הקורס החיצוני, <https://sites.google.com/view/bgu-intro-to-metaphysics>.

9 קשר עם חבריך לכיתה

כולנו בני אדם, ולפעמים אנחנו לא מגיעים לשיעור בזמן או לא מצליחים להתרכז. כשזה קורה, אנו צריכים עזרה בהשלמת החומר. דרך טובה לעשות זאת הוא להיעזר בחבריך לכיתה. זה יועיל גם להם – מחקרים מראים שסטודנטים שמסבירים את החומר לחברייהם מצליחים בלימודים יותר מסטודנטים אחרים. לכן, נצל את ההזדמנות וקח פרטים מחברים לכיתה.

שם: _____

טלפון: _____

מייל:

מייל: